

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ВИКОРИСТАННЯ ТВОРІВ ШКІЛЬНОГО РЕПЕРТУАРУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сулаєва Наталія Вікторівна
д. пед. наук, професор,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

Вовченко Сергій Володимирович
ст. викл. кафедри музики
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

Яковлев Володимир Петрович
ст. викл. кафедри музики
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

Сутність професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва полягає в формуванні здатності у них впливати на естетичне ставлення дітей до музики, і, виходячи з цього, сприяти виникненню розуміння й потреби у них бачити, сприймати, відчувати й зберігати прекрасне в мистецтві й навколишньому світі.

Теоретичні й методичні підходи для досягнення такого результату розроблені вітчизняними науковцями й практиками А. Козир, Г. Ніколаї, О. Олексюк, О. Отич, Г. Падалкою, О. Проворовою, А. Растригіною, О. Ребровою, Т. Танько, В. Черкасовим, О. Щолоковою тощо. Дослідники переконують, що важливими у професійній діяльності учителя музичного мистецтва є не лише знання з педагогіки, психології, теорії та історії музики, методики музичного виховання тощо, але й вільне володіння педагогом музичним інструментом та власним голосом.

В освітньо-професійних програмах підготовки фахівців спеціальності Середня освіта «Музичне мистецтво» вітчизняних закладів вищої освіти з-поміж компонент ОПП виокремлено «Практикум зі шкільного репертуару». Уведення його в навчальний процес, на нашу думку, є надзвичайно важливим, оскільки у процесі його опанування можлива оптимізація професійної підготовки студентів, спрямування знань, умінь і навичок зі спеціальних дисциплін на практичну музично-педагогічну діяльність.

Цінним є, перш за все, той факт, що саме в ході вивчення дисципліни «Практикум зі шкільного репертуару» значний акцент ставиться на формуванні в студентів музично-естетичної культури шляхом аналізу музичних творів для учнів

загальноосвітньої школи. Отже, першим завданням для викладача закладу вищої педагогічної освіти є навчити майбутнього вчителя музичного мистецтва здійснювати підбір високохудожнього репертуару з метою накопичення музичного матеріалу для проведення в майбутньому різноманітних урочних і позаурочних форм музично-виховної діяльності зі школярами. Сьогодення музичного репертуару для учнів загальноосвітніх шкіл вирізняється жанровою, стилістичною та тематичною різноманітністю. Водночас викладач педагогічного університету має акцентувати увагу студента на чотирьох репертуарних групах. Такими, зокрема, є: народні пісні українського та інших народів світу; вокальні та інструментальні твори композиторів української класичної школи; вокальні та інструментальні твори зарубіжних композиторів-класиків; вокальні та інструментальні твори сучасних композиторів.

У ході підбору вокального репертуару для школярів, то слід зауважити, що важливим при цьому є формування в майбутнього вчителя музичного мистецтва здатності аналізувати не тільки особливості мелодики, ритму, метру, структури тощо, але й тексту обраної пісні. До того ж, необхідно, щоб усі ці показники відповідали критеріям доступності, поліфункційності, емоційної насиченості, особистої значущості для розвитку дитини певного віку тощо.

Лише у випадку, коли у викладача й студента не виникає сумнівів у доцільності використання обраного твору в музичному вихованні молодого покоління, його можна вносити до скарбнички можливого для використання в педагогічній практиці музичного репертуару та починати роботу над його виконанням.

Підґрунтям для якісного засвоєння вокального твору зі шкільного репертуару є сформовані компетентності в ході вивчення дисциплін «Основний музичний інструмент», «Додатковий музичний інструмент», «Постановка голосу», «Хоровий клас» тощо. Першим етапом роботи над твором є засвоєння мелодії пісні. При цьому увага звертається на: точність у її виконанні, правильність ритмічного малюнку й темпу; відповідність динамічним відтінкам тощо. Водночас, цінним є й безпомилковість відтворення літературного тексту, чіткість вимови голосних і приголосних звуків.

Наступним складником роботи є удосконалення вокальної майстерності, що передбачає вільне й красиве звучання голосу під час виконання пісні. У цьому випадку йдеться про чистоту інтонування (яка може відпрацьовуватися спершу на основі сольфеджування, а потім зі словами), урахування фразування, плавність проведення вокальної лінії тощо.

Важливим у вивченні дисципліни «Практикум зі шкільного репертуару» є засвоєння студентом акомпанементу музичного твору. Слід урахувати, що він має «підтримувати» виконавця вокальної партії. У випадку із засвоєнням пісень для найменших школярів мова йде про доцільність наявності в супроводі мелодії, що в майбутньому сприятиме розвитку в учнів молодших класів здатності до чистоти інтонування. При цьому авторський акомпанемент може зазнавати певних змін.

Почасти студенти обирають твори, які не мають прописаного автором акомпанементу. У цьому разі завданням викладача є сформулювати в майбутнього фахівця вміння підбирати відповідний змісту та характеру супровід музичного твору. Студент має усвідомлювати, що акомпанемент має бути засвоєним і відтвореним настільки, щоб його звучання не переривалося під час виконання пісні.

Надзвичайно вагомим складником оволодіння вокальним твором шкільного репертуару є його виконання в необхідному співвідношенні голосу та акомпанементу. У ході виконання твору голос виконавця має звучати над супроводом, при цьому повинні прослуховуватися всі без винятку слова (що залежить не тільки від сили звучання голосу, але й від чіткості дикції виконавця).

Повністю засвоєний у поєднанні мелодійний та супровідний матеріал вокального твору є основою для переходу роботи над його художнім виконанням. Слід урахувати, що цікавість може викликати лише той музичний твір, який отримає максимальний емоційний відгук у дитини. Тільки його вона захоче ще раз послухати, вивчити і виконати. Тому цей аспект виконання пісні є для майбутнього вчителя музичного мистецтва надзвичайно важливим.

Неприпустимим є байдуже, безбарвне, «в'яле» виконання будь-якої пісні. Воно має відповідати характеру твору, що, знову ж таки, залежить від рівня прослуховування тексту, динамічних відтінків, емоційності виконання, насамкінець – артистизму вчителя. Кожен нюанс твору має відобразитися не тільки в голосі, акцентах акомпанементу, але й у міміці учителя, його кивках голови (підкреслимо доречність уміння студента відривати погляд від клавіатури інструменту й спрямовувати його в бік уявних учнів) тощо. У поєднанні все це сприятиме повноцінному сприйманню твору учнями та стимулюватиме до виконання вокальної діяльності на уроках та в позаурочний час.

Окремі вимоги висуваються й до виконання інструментальних творів, які є ілюстративним матеріалом. Як правило, найбільша увага художньому виконанню інструментальних творів надається під час вивчення дисципліни «Основний музичний інструмент». Завданням курсу «Практикум зі шкільного репертуару» є виокремлення із засвоєних творів тих, які можна використовувати в ході вивчення з учнями конкретних тем на уроках музичного мистецтва.

Таким чином, підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва має передбачати роботу над формуванням у студентів здатності здійснювати дослідно-пошукову, проєктувальну та виконавську (вокальну та інструментальну) діяльність. Важливе місце в цьому має введення в освітньо-професійну програму «Середня освіта «Музичне мистецтво» навчальної дисципліни «Практикум зі шкільного репертуару». Результатом її засвоєння є компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва щодо використання українських народних пісень та пісень інших народів світу, вокальних та інструментальних творів композиторів української та зарубіжної класичної школи, творів сучасних композиторів на уроках «Музичного мистецтва» в 1-8-х класах та в позаурочній діяльності учнів загальноосвітньої школи.

Література

1. Зелінський П., Збожимська М. Репертуар шкільного хору як фактор музично-естетичного виховання учнів. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. №6 (Ч.2). 2012. С. 209-215.
2. Доронюк В. Сливоцький М. Основи вокально-педагогічної творчості вчителя музики. *Навчальний посібник для викладачів і студентів вищих навчальних закладів і вчителів музики шкіл різного типу*. ІваноФранківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ. 2007. 306 с.
3. Олексюк О. Музична педагогіка: Навчальний посібник. К.: Київський національний університет культури і мистецтва. 2006. 188 с.
4. Стахевич О. Основи вокальної педагогіки. Ч. 1: *Природно-наукові теорії сольного співу: Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів диригентсько-хорових факультетів музичних і педагогічних вузів*. Суми. 2002. 91 с.
5. Сулаєва Н. В. Неформальна мистецька освіта майбутніх учителів у художньо-творчих колективах: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2014. 591 с.